

Як на мене, непорушним принципом при публікації матеріалів має стати посилання на джерела та літературу, щоб наступне покоління краєзнавців могло далі топтати вказану стежку та використовувати знайдене на ній з усією повнотою. Оскільки передусім народ визначає обличчя краю, його культурні надбання, особливу увагу слід приділяти етнографії та фольклору. Врахуймо, що цей джерельний масив зникає на очах.

Прикладом організації роботи на місцевому рівні є діяльність науково-краєзнавчого товариства «Спадщина» ім. князів Острозьких із м. Острога, яке 1996 р. проводить вже VI кон-

ференцію «Остріг на порозі 900-річчя». Регулярно видаються матеріали. Втім, і тут є проблеми із опрацюванням напрямків та координацією дій.

Нині історики різних рангів та краєзнавці-аматори тягнуться до конференцій, бо крім природної потреби в спілкуванні є ще необхідність і в публікаціях. Треба лише надати цьому тяжінню належні організаційні форми, з користю для справи використати інтелектуальні потенції.

Василь ЯРЕМЕНКО

Хмельницький

КНИЖКА ПРО ЗАКАРПАТСЬКИЙ НАРОДНИЙ ХОР

*Хланта І. В. Пісня над Карпатами: Державний заслужений
Закарпатський народний хор.*

Ужгород: Карпати, 1994. — 95 с.

Збереження народної пісні — життєдайного джерела духовності — в усі часи справа потрібна. Адже в пісні й історична пам'ять народу, його інтелект, морально-етичне осердя, зрештою, й емоційний світ. Серед колективів України, що обрали собі за мету зберегти і донести до слухачів предковічну душу народу — пісню — Закарпатський народний хор. Оцінкою його півавкової діяльності можна вважати вихід книги Івана Хланти «Пісня над Карпатами».

Публікація книги в серії «Масово-політичне видання» розрахована, очевидно, на широке коло читачів, а відтак не передбачає глибокого наукового аналізу, деталізації різноманітних аспектів діяльності названого колективу. Тому зрозумілою є позиція автора, який акцентує увагу на хронологічному аспекті (с. 12—42). Власне, опис етапів творчого становлення Закарпатського народного хору, добірно проілюстрований численими фото (близько 100), і є найцікавішими сторінками книги.

Наводячи у вступі короткі відомості про історію збирання і запису народних пісень на Закарпатті (М. Лучкай, А. Дешко, Я. Головацький, Г. де Волан, М. Врабель, Є. Сабов, В. Гнатюк, Ф. Колесса, М. Попадович, П. Лінтур, Д. Задор, Ю. Костьо, П. Милославський) та хорового співу, автор логічно проводить думку про закономірність утворення названого колективу (первісно: Закарпатський ансамбль пісні і танцю, 1945; з 1948 — Державний Закарпатський народний хор).

У розділі «Етапи творчого шляху» скрупульозно хронологічно подається географія концертів, наводяться цитати з відгуків у пресі, які свідчать про значний резонанс у

мистецькому житті від виступів хору та його танцювальної групи. Ці успіхи, як наголошує автор, — велика праця керівників — Петра Милославського, Михайла Кречка, Миколи Попенка.

Цікавою у книзі є згадка про творчу співпрацю Закарпатського народного хору з І. Козловським. Йдеться про виступи в Ужгороді та Мукачеві в 1948 році, де у супроводі чоловічої групи хору він виконав соло із «Закувала та сива зозуля» П. Ніщинського, «Іхав козак на війноньку» та російські пісні «Вечерний звон», «Степь да степь кругом». На жаль, лише згадано, проте залишилось неконкретизованим, спілкування хористів з Дм. Гнатюком, О. Врабелем, Г. Циполою, А. Алексиком, І. Поповичем (с. 81).

Неможливо уявити, звичайно, успіх Закарпатського народного хору без його танцювальної групи. Їй І. Хланта присвячує окремий розділ книги (с. 43—64), розповідаючи про творчі постаті балетмейстерів В. Ангарова, М. Ромадова, О. Опанасенко та К. Балог. Завдяки їм були поставлені, сьогодні вже класичні закарпатські народні танці «Увиванець», «Дубкани-скакуни», «Аркан», «Верховина», «Тропотянка», «Чинадійка», «Дуботанець», «Коломийка» та ін. Цілком правомірно, що більшу частину розділу віддано особистості Клари Балог, яка пройшла шлях від рядової танцюристки до солістки групи, а згодом — і головного балетмейстера (поставила понад 40 танців, заснованих на закарпатському фольклорі). Автор різнобічно висвітлює діяльність К. Балог: запрошена до Київського хореографічного училища викладати сценічні народні танці вона разом з тим навчається сама — основ класичного танцю.

Визнанням П авторитету може слугувати пропозиція П. Вірського на постановку номерів у Державному ансамблі танцю УРСР та спільна робота з В. Вронським над танцями до опери «Милана» Г. Майбороди. Ще одна сфера діяльності К. Балог пов'язана з виявленням і фіксуванням напівзабутих танців і хороводів краю, поверненням їх до життя через сценічне втілення.

В окремому розділі книжки І. Хланта зосереджує увагу на репертуарі хору, заснованому переважно на регіонально-етнічних фольклорних зразках, природно вплітаючи у розповідь висловлювання про красу української народної пісні М. Гоголя, М. Добролюбова, О. Довженка, М. Стельмаха. Автор називає і низку авторських пісень, серед яких, ніде правди діти, було чимало кон'юнктурних (пов'язаних з етапами радянської історії), або так званих псевдонародних, приміром «Пісня про Героя Соціалістичної Праці Ганну Ладані» тощо. На жаль, певно через авторський недогляд, у даному розділі не названі масштабні композиції, про які йдеться в «Етапах творчого шляху», — кантата «Лічу в неволі» і літургія Д. Січинського, кантата «Хустина» Л. Ревуцького, «Оживуть степи, озера» М. Лисенка, концерт «Не отвержи мене во время старости» М. Березовського (с. 41).

Один з найслабкіших розділів — «Принципи виконавської майстерності» (с. 62—68). Як для масового читача (нагадаємо, що книга розрахована саме на нього), то цей розділ взагалі непотрібний, оскільки для широкого загалу цікавим зрештою є кінцевий результат (тобто, естетична насолода), а вже професіональні тонкощі нехай залишаться фахівцям. Коли ж розглядати його з позицій фахових, то він надто поверхово висвітлює заявлену у назві проблему. Окрім того, текст рясніє пасажами, які ніяким чином не прояснюють суті справи, або ж є загальнознаними. Наприклад, «Сила його [хору] мистецтва якраз у тісному зв'язку з життям трудящих краю, у розкритті глибини їхніх почуттів і думок» (с. 63). Ці ж самі слова можна застосувати і до Волинського народного хору, Черкаського і т. д. Інший приклад: «Чистота виконавських принципів хору відіграє важливу роль у викоріненні чужих впливів, що спотворюють народне мистецтво». До речі, недоліком не лише даного

розділу, але й усієї книги є те, що інколи текст грішить стилістикою 1970-х рр. на зразок: «Голос Закарпаття вийшов на широкі простори Радянської України» (с. 13).

Зовсім слабкими, вважаємо, є розділи «Художньо-виховна робота хору» (с. 80—81) та «Шефська діяльність колективу» (с. 82—84). Якщо матеріал останнього (поряд з розділом «Про культурні зв'язки хору») ще тісно змикається з основним — «Етапи творчого шляху» і тяжіє аби бути приєднаним до нього, то розповідь про художньо-виховну роботу схожа на сухий канцелярський звіт з обов'язковим переліком чи то відомих прізвищ, чи то «систематично проведених занять з музичної грамоти, сольфеджіо, хорознавства». Навіть про потаємне в мистецтві не переконують чомусь фрази типу: «Завдання полягає в тому, щоб співак заглянув у потаємні місця в душі людини, від особи якої або про яку співається пісня, схопив усі порухи П почуттів, думок і вже залежно від цього шукав необхідний вокальний образ, добивався правдивого втілення в заспіві великого життєвого змісту» (с. 80).

Водночас автор намагається зруйнувати хибне ставлення до Закарпатського народного хору як абстрактної одиниці, а дає зрозуміти читачеві, що колектив об'єднав людей, яскравих особистостей (розділ «Особовий склад хору», с. 75—79).

Природно вписується у загальний контекст невеликий додаток про творче життя хору за останні п'ять років. Його потреба виникла внаслідок затримки публікації книги, а отже, і через необхідність поповнення матеріалу новими даними.

Незважаючи на ряд зауважень (серед яких і друкарська помилка у написанні прізвища композитора К. М'яскова, с. 60), в цілому книга Івана Хланти «Пісня над Карпатами» справляє цілком позитивне враження, несе читачеві багато цікавої інформації про чудовий колектив — Державний заслужений Закарпатський народний хор. Гадаємо, вона виграла б від того, якби хронологію та репертуар подати у систематизованому табличному варіанті, а не в текстуальному.

Ольга КУШНІРУК

Київ